

Obitelji pred izazovom sekti

Mijo NIKIĆ

Sažetak

U prvom dijelu članka autor donosi kratki povijesni prikaz postajanja novih religijskih pokreta i sekti, njihove temeljne aspekte, psiho-fizičku konstituciju novih članova sekte, te proces pridobivanja novih članova. U drugom dijelu nabrojani su i kratko protumačeni razlozi širenja vjerskih pokreta i sekti prema dokumentu Fenomen sekti. Na kraju, autor predlaže zabrinutim roditeljima nekoliko konkretnih savjeta o tome kakav stav zauzeti prema onima koji ulaze u sekte ili ih napuštaju.

Uvod

Vrijeme u kojem se nalazimo – posljednje godine drugog tisućljeća, veoma je pogodno tlo za pojavak i bujanje novih religioznih pokreta, novih ili samo obnovljenih vjerskih sekti. »Na pragu trećeg milenija jedni očekuju značajne promjene, drugi apokaliptične dane, treći nove poticaje za nove zamahe« (2. Gavran, 279.).

Jedna od definicija sekte ili sljedbe glasi da je to: »svaka religiozna grupa koja ima vlastiti i svojstveni pogled na svijet, što doduše proizlazi iz naučavanja jedne od glavnih religija svijeta, ali nije s njime identičan« (4. Fenomen sekti, 1.1).

Drugi vatikanski sabor razlikuje Crkve i crkvene zajednice. Ernest Troeltsch kaže da je »Crkva obilježena objektivnim i postojanim, dok sljedba ima svoju jezgru u osobnom doživljaju obraćenja i vlastite odluke(...) Crkva svoje vjernike nosi, sljedba je od svojih vjernika nošena(...) Sakrament, koji svećenik podjeljuje, u sljedbi se ne proglašuje i ne prihvaća kao posrednik spasa. U njoj se sve postiže vlastitim naporom« (1. Bartz, 8.).

Šaljući svoje izvješće o stanju vjerskih sekti, gotovo sve mjesne crkve registrirale su pojavak i brzo širenje raznih vrsta religioznih ili pseudoreligioznih pokreta i sekti. Malne svi drže da je taj fenomen ozbiljan, a neki ga čak vide kao alarmantni problem.

Nagađa se da u jednoj gradskoj aglomeraciji oko 100.000 stanovnika otprilike 1.000 mladih ljudi biva izravno zahvaćeno novim religioznim skupinama, dakle 1%. Procjenjuje se da oko tri četvrtine svih onih koju su pristupili, prije ili poslije, napuste organizaciju.

Novi religiozni pokreti i vjerske sekte za nas su, stvarno, velik izazov i prema njima ne možemo ostati ravnodušni. Taj je fenomen je za nas dvostruk izazov: s jedne strane, on nas izaziva da ozbiljno preispitamo sebe, svoju vjeru koja je, možda, izgubila snagu kvasca, koja mnogima više nije sol zemlje i svjetlo svijeta, a prema Isusovim riječima upravo bi to Crkva trebala biti. Ako to više nismo, onda nije čudno što novi religiozni pokreti imaju uspjeha, jer i oni nude upravo to što bismo mi trebali biti. Drugi izazov je potreba da iskreno, ali i kritički promotrimo nove religiozne pokrete i vjerske sekte i otkrijemo očigledne, ili, što je češće, skrivene zamke i opasnosti u obliku novih ovisnosti što se kriju u pojedinim vjerskim sektama.

Deklaracija o vjerskoj slobodi, Drugog vatikanskog sabora u br. 2 svečano proglašuje da svaka ljudska osoba u privatnom i javnom, u individualnom i zajedničkom obliku ima pravo na vjersku slobodu. Mi poštujemo tu slobodu, ali također poštujemo i pravo svake osobe da upozna istinu. U tome duhu neka se odvija i ovo naše razmišljanje i raspravljanje o vjerskim sektama i stavu Katoličke crkve prema njima.

1. Kratak povijesni prikaz nastanka sekta

Nagli rast novih religioznih pokreta počinje 70-ih godina ovog stoljeća i to najprije u SAD-u. Zajedničko je svim sektama i novim pokretima naviještanje raja na zemlji. Neke sekte su *istočnog podrijetla*: *Hare Krišna*, *transcendentalna meditacija*, neke *zapadnog* kao: *Crkva znanosti*, *Obitelj ljubavi*, *mormoni*, neke *islamskog podrijetla*: *pokret Sufi*; zatim *psihosekte*, od kojih je najpoznatiji pokret *New Age*, pa *magijsko- ezoterične sekte* uz koje se veže okultizam, magija i sotonizam. U Frankfurtu postoji 500 novih pokreta i sekta, a u Milanu djeluje više od 5.000 raznih vračara, maga, iscjelitelja, karizmatskih vođa, gurua (6. Gavran, 280.).

Najranjivija i najpogođenija skupina koja ulazi u sektu, jesu mladi koji su bez posla, neaktivni u životu župe, koji dolaze iz nesredene obiteljske sredine ili pripadaju etničkim manjinama, te ako žive u mjestima koja su uglavnom udaljena od utjecaja Crkve (4. *Fenomen sekta*, 1.4).

Članovi novih religioznih pokreta i sekta pripadaju uglavnom ovim skupinama:

a) *Dominirajuće osobe* koje su slabo povezane s Katoličkom crkvom ili joj se jako protive svojim antiklerikalnim stavovima, sklone egzotičnim i okultnim učenjima. Oni se uglavnom odlučuju za pokrete budističkog obilježja, kao što je, primjerice, *transcendentalna meditacija*.

b) *Studenti* srednje i više klase s prosječnom kulturom, koji su otvoreni za nova duhovna iskustva. Oni se opredjeljuju za *Crkvu jedinstva (munovci)*, *Crkvu znanosti*, *Sai Babu*, *Hare Krišnu*, *Obitelj ljubavi*, *Ananda Marga*.

c) *Novi siromasi* suvremeni radnici iz nižih slojeva, vlasnici manjih trgovina i emigranti s juga na sjever gdje se još nisu uključili u život. Oni se odlučuju za sektu *Jehovinih svjedoka*, *Novu apostolsku crkvu*, *mormone*, *pentekostalne pokrete*, te *okultizam* i *spiritizam* (7. Introvigne, 86.).

2. Temeljni aspekti novih religioznih pokreta

Novi religiozni pokreti i vjerske sekte uglavnom daju prednost afektivnosti nad razumom, to znači kod većine prevladava neka čudna misterioznost, razni zanosi, često na granici histeričnog ponašanja.¹

Sljedbe poprilično njeguju takozvano fundamentalno, nekritičko tumačenje Biblije. Pojedine riječi iz konteksta tumače po svojoj volji, često ono sporedno pretvaraju u glavno i obratno. »U skladu s tim ne priznaje se valjanost ni jednoga drugog puta k spasu osim vlastitog, jer samo taj vlastiti vodi do cilja bezuvjetno i nepogrešivo, a oni koji njime idu jesu 'izabranici'(...) Karakteristično je i osobno zalaganje kao i pobožnost temeljena na doživljaju« (1. Bartz, 10).

U nemalom broju sljedbi odlučujuću ulogu imaju objava i proroštvo, ekstatične pojave i opsjednutost nadosjetilnim. Većina sekta zanemaruje znanstveno tumačenje svojeg nauka. Sljedba se poziva na osjećaj i volju, a ne na razum. Uvjereni su da su samo oni »izabranici«.

Postoje miroljubive i tolerantne sekte, ali ima i takvih koje su velika prijetnja za slobodu ljudi i društva općenito. »Po svojoj strukturi najčešće su autoritarni; koriste se utvrđenim pranjem mozga i mentalnom kontrolom; služe se kolektivnom prisilom, pobuđuju osjećaje krivnje i straha« (4. *Fenomen sekta*, 1.1).

Većina tih pokreta ima živog karizmatskog vođu, koji je vrlo autoritativan i često zahtijeva posvemašnju poslušnost. Program tih pokreta je šarolik: od neokršćanskih do protukršćanskih stavova. Broj sljedbenika se proteže od nekoliko stotina do više milijuna. Postoje pokreti s pretežno muškim i oni s pretežno ženskim članovima. Neki se integriraju u društvo, drugi se izoliraju. Neki su agresivni u svojoj propagandi, drugi su pasivni.

1 »Vlastito ja može ovdje fantazirati, mudrovati, govoriti, čitati, raditi, psovati, kritizirati, plakati, uzdisati, drhtati, klicati, pjevati aleluja, spominjati doživljaje, darivati sveti poljubac, padati na koljena, govoriti tuđim jezicima, prizivati duhove – i sve se to prihvaća bez pogovora, čak s divljenjem, s poštivanjem uz oponašanje i visoko vrednovanje, dapače, vlastito ja može se izivjeti, izbješjeti, i to pod prividom božanske pravde i uz religiozni zanos« (Kroenfert, G., »Zur Psychologie des Sektenwesens«, *Kirche und Gegenwart* 11 (Dresden/Leipzig) 1930., str. 22).

3. Psiho-fizička konstitucija novih članova

Johannes R. Gascard uočuje da su članovi novih religioznih pokreta i sekta, što se tiče fizičke konstitucije, »uglavnom osobe slabijeg fizičkog zdravlja, nježne i podložne oboljenjima« (5. Gascard, 39–40.).

S obzirom na psihičku konstituciju, neki razlikuju dvije vrste: u prvu spadaju psihički »normalne« osobe koje ulaze u sekte nakon neke krize ili razočaranja (zaljubljenost, rastava roditelja); druga vrsta su osobe s većim ili manjim psihičkim opterećenjem koje u sektama traže svoju sigurnost i liječenje depresivnih stanja. »Nerijetko se naiđe na neslomiv otpor kad se susretnu žestoki vjerski fanatici kod kojih 'izolirani' kompleksi predodžaba s vrlo naglašenim afektima jednostrano određuju misao i volju odbijajući bilo koje logične ili realne ograde(...) Gdje osjećajni život – patološka depresija ili nastrano ponašanje – ima glavnu riječ, tamo će biti ušutkane razumne strane života« (12. Roth, 28.).

Kad su u pitanju psihološke strukture osobnosti, dinamička psihologija i psihopatologija dijeli osobe na narcističko shizoidnu, depresivnu, opsesivnu ili prinudnu i histeričnu strukturu. Svaka od spomenutih osobnosti na svoj način doživljuje Boga i kao takva sklona je određenoj vjerskoj sekta. »Za razliku od prinudnih neurotičara, koji su skloni strogim protestantskim kršćanskim sektama (kao što su Jehovini svjedoci ili adventisti), narcističko–shizoidni tip vjernika radije odlazi u neku grupu koja njeguje neku od istočnjačkih formi filozofije i religije, kojima u osnovi leži svijet kao privid, što sasvim odgovara prividnom življenju ovakvih ljudi, nikad dovoljno inkarniranih u ovu zemlju i njenu realnost« (8. Jerotić, 595.). Odnos depresivne osobe prema religiji obilježen je velikim osjećajem krivnje zbog slabe vjere, mlake ljubavi i gotovo nikakve nade. »Ako još ima sačuvane snage za intelektualnu radoznalost, dešava se da se depresivni čovjek okrene od kršćanstva budizmu, čija mu filozofija pesimizma više odgovara« (8. Jerotić, 596.). Napokon, histeričnu strukturu ličnosti obilježuje pojačana samosvijest, površnost, erotično–seksualna uzbudljivost, sklonost tjelesnim senzacijama koje su izraz burnih duševnih zbivanja te pretjerana srdačnost i neumorni optimizam. Religiozni život histeričnih osoba često je izobličen, pa čak i izopačen. Odlikuje se naglim oduševljenjem i brzim popuštanjem. »Zbog uključivanja erotično–seksualnog u većinu svojih događanja, histerici i u vjerskom životu miješaju religiozno s erotičnim i seksualnim, kao i emotivnim, uopće(...) Upućeni uglavnom na vanjske manifestacije vjere, histerični tipovi se vezuju za ceremonijalno u crkvenom životu(...) Boga doživljavaju histerici na dječji način, jer i sami ostaju cijelog života u mnogo čemu infantilni, i to kao 'dobrog oca' koji, naravno, njih posebno voli, i to i pokazuje. Zbog toga njihova vjera ostaje umnogome nezrela, naivna, željni su čuda i skloni da u njih brzo povjeru-

ju, bez snage naprezanja da se nešto trajnije i dublje u toj vjeri ostvari« (8. Jerotić, 596–597.). Histerične sturkuture ličnosti sklone su onim sektama u kojima ima puno ezoterije, antropozofije, magije i sotonističkih sastavnica. Naravno, postoje i sasvim zdrave osobe koje slobodno pristupaju sektama zbog svojih osobnih motiva.

4. *Proces pridobivanja novih članova*

Proces novačenja članova može se, prema Gavranu promatrati u ova četiri stupnja:

Prvi stupanj: potencijalni sljedbenik se »namami« pomoću člana suprotnog spola koji poziva potencijalnog kandidata na susret, obično, pri kraju tjedna. Stari član tada govori kako je i on imao prije teških problema, ali otkad je u svojoj sekta, sve mu uspijeva, sada je sretan i uspješan u svom poslu.

Drugi stupanj: ostali članovi sekta obasiplju novog kandidata velikom pažnjom i ljubavlju, »bombardiraju« ga svojom ljubavlju (*love-bombing*), samo da im ne izmakne.

Treći stupanj: Najčešće se novi član na raznim seminarima ili drugim oblicima inicijacije dalje »dorađuje«, informira i formira. U međuvremenu se čvrsto kontrolira ambijent i nastoji se da se novi član odvoji od roditelja i prijatelja, da bi se što prije usvojio novi način mišljenja i ponašanja.

Četvrti stupanj: Novi član je posvema uključen u sekta i on sada počinje biti misionar, on započinje pridobivati nove članove i zauzimati određene položaje u hijerarhiji sekta (6. Gavran, 281.).

5. *Razlozi širenja vjerskih pokreta i sekta*

Na pitanje o razlozima širenja vjerskih pokreta i sekta po čitavom svijetu, stiglo je 75 odgovora nacionalnih biskupijskih konferencija. Prema njima, razlozi su ovi:

Traganje za pripadnošću (osjećaj za zajednicu)

Mnoge su tradicionalne društvene zajednice ugrožene ili uništene, mnogi se osjećaju kao bez korijena i sami. Odatle potreba da nekamo pripadaju. Čini se da sekta nude: ljudsku toplinu, pažnju i podršku u svojim zajednicama u kojima osoba osjeća zaštitu i sigurnost.

Traganje za odgovorima

Život koji živimo pun je problema, zagonetki i zamršenih situacija koje vane za pravim odgovorima. Čini se da sekta nude: jednostavne i gotove odgovore na sva teška i zamršena pitanja i situacije.

Traganje za cjelovitošću (holism)

Mnogi se osjećaju povrijeđenima i isključenima od roditelja, prijatelja, profesora, Crkve. Osjećaju da ne žive u skladu sa samima sobom, s drugima i sa svojom okolinom. žele cjelokupno ozdravljenje duše i tijela. Čini se da sekte nude: religiozno iskustvo koje zadovoljava ne samo intelektualne, nego još više afektivne potrebe ugrožene osobe. Nude fizičko i duhovno ozdravljenje i pomoć u problemima s drogom ili alkoholom.

Traganje za kulturnim identitetom

U mnogim zemljama Trećeg svijeta samo društvo nalazi se u stanju duboke razdvojenosti od tradicionalnih kulturnih, društvenih i religioznih vrednota, koje su potrebne, posebno mladima za formiranje svoje samobitnosti. Čini se da sekte nude: široko mjesto tradicionalnoj religijsko-kulturnoj baštini, spontanosti i sudjelovanju.

Potreba za priznanjem i osobitošću

Ljudi ne žele biti anonimna masa, broj ili član bez lica u gomili. Oni žele biti važni, prihvaćeni, da im se prilazi osobno i s poštovanjem. U velikim župama je to jako teško ostvariti. Čini se da sekte nude: određenu brigu za pojedince, jednaku šansu za služenje i upravljanje, mogućnost da se razviju vlastiti potencijali, prigodu da se pripada jednoj elitnoj skupini.

Traganje za transcencijom

Čovjek, kao što reče Pascal, neizmjerljivo nadilazi čovjeka, zato on, u traženju istine, traži i ono što je skriveno, mistično, traži sve ono što bi moglo osmisliti i promijeniti vlastitu egzistenciju. Drugim riječima, čovjek traga za transcencijom. Pokazuje smisao za tajnu i sve ono što je tajnovito, zanima se za mesijanizam i profetizam. Čini se da sekte nude: smisao za spasenje, kršćanske sekte nude biblijski odgoj, obećavaju olako primanje darova Duha Svetoga i duhovno ispunjenje.

Potreba za duhovnim vodstvom

U mnogim obiteljima manjka istinska roditeljska potpora i strpljivo vodstvo. Isto tako i u tradicionalnim većim religioznim zajednicama često je zanemareno osobno zalaganje odgovornih u Crkvi za strpljivi odgoj i vodstvo u duhovnom životu. Čini se da sekte nude: vodstvo i orijentaciju karizmatičkih vođa. Osoba učitelja, vođe, gurua ima važnu ulogu u povezivanju učenika. U nekim je slučajevima riječ o svojevrsnoj histeričnoj odanosti utjecajnom duhovnom vođi, koji se nazivlje: mesija, prorok, guru, vođa.

Potreba za vizijom, za novim svijetom

Živimo u svijetu koji je, s pravom, zabrinut za svoju budućnost. U takvoj situaciji mnogi se osjećaju nemirnim ili čak očajnim, bez pomoći i snage. Ne vjeruju više tradicionalnim religijama i traže nove znakove na-

de da izađu iz svoje nemoći. Čini se da sekte nude: »novu viziju«, sebe samog, čovječanstva, povijesti, svemira. Obećavaju novi svijet, novo doba (*New Age*).

Potreba za sudjelovanjem i angažmanom

Mnogi, posebno mladi, žele sudjelovati u donošenju odluka i predviđanja kojima se stvara novi svijet. Čini se da sekte nude: konkretno poslanje za bolji svijet, zahtjev za potpunim predanjem.

»Sažimajući može se reći da se čini kako sekte žive snagom onoga što vjeruju, s moćnim (i često magnetskim) uvjerenjem, odanošću i angažmanom. Idu ljudima ususret tamo gdje oni jesu na topao, osoban i diskretan način te omogućuju da pojedinac izađe iz anonimnosti promičući sudjelovanje, spontanost, odgovornost, angažman(...) te ih intenzivno prate u mnogostrukim kontaktima, kućnim posjetima, stalnom pomoći i vodstvom. Pomažu im da reinterpreteraju vlastito iskustvo, da nanovo potvrde vlastite vrednote te da se suoče s bitnim pitanjima u krugu jednog zaokruženog sistema. Obično rabe riječi na uvjerljiv način: propovijedanje, literatura, mass-media (kršćanske grupe jako inzistiraju na Bibliji); česta je i služba iscjeljivanja. Ukratko one predstavljaju same sebe kao jedini odgovor, 'radosnu vijest' u kaotičnom svijetu« (4. *Fenomen sekta*, 2.1.9).

6. Konkretni savjeti zabrinutim roditeljima

6.1. Prihvatiti i voljeti svoju djecu

Većina onih koji pristupaju nekoj sekta, više ili manje mjeri su »oni koji se osjećaju izgubljenima« – i zato »žele biti nađenima«. Postoji u svakom ljudskom srcu neka praznina koja vičući traži da bude ispunjena. To je moguće učiniti jedino istinskim prihvaćanjem i autentičnom ljubavlju. Ukoliko se djeca i mladi ne osjećaju prihvaćenima i voljenima u vlastitoj obitelji, treba očekivati da svoju glad za ljubavlju i prihvaćanjem pokušaju utažiti u nekoj vjerskoj sljedbi, zašto su često spremni platiti veliku cijenu. Prema tome najbolja prevencija od negativnog utjecaja sljedbi na mlade jest u tom da ih se prihvati i da im se pokaže puno ljubavi. Djeca koja su istinski voljena i prihvaćena u svojoj obitelji svojevrijedno će i s ljubavlju prihvatiti vjeru svojih roditelja kao vrijednost za koju se isplati žrtvovati.

6.2. Pravo razumjeti (dešifrirati) poruku mladih

Motivacija za ljudsko djelovanje je dvostruka: svjesna i nesvjesna. Posebno je dinamički jaka nesvjesna motivacija koja često izmiče svjesnoj kontroli. Tako je moguće da mladi, koji su u konfliktnim odnosima sa

svojim roditeljima, uđu u neku sektu nošeni nesvjesnom motivacijom da se tako osvete svojim roditeljima. Brojni su primjeri koji potvrđuju ovu mogućnost. Da se pomogne mladima, potrebno je imati puno strpljenja i dati im mogućnost da razgovorom i iskrenim dijalogom izreknu sebe i na taj način dotaknu i one nesvjesne motive svoga ponašanja. Prema tome, roditelji bi trebali naučiti dešifrirati nesvjesne poruke svoje djece kako bi im mogli prikladno pomoći. U ovom slučaju, to znači razumjeti kako mladi ulaze u neku sektu ne zato da promijene svoju religiju nego zato da dadnu do znanja svojim roditeljima da im se ne sviđa dosadašnji njihov način komuniciranja s njima. Istinski, otvoreni razgovor pun povjerenja mogao bi, u mnogim slučajevima, pomoći mladima da otkriju nesvjesne motive svoga ponašanja i prema religiji zauzmu svjesni i odgovorni stav.²

6.3. *Moguće nesvjesne motivacije ulaska u sekte*

Osim navedenih motivacija koje se temelje na revoltu protiv roditelja i njihovih vrednota, mogući su također i drugi nesvjesni motivi ulaska mladih u razne sekte. Osobe koje su osamljene u svojim obiteljima, tražit će u sektama mogućnost bratskog života i istinsku obiteljsku atmosferu.

Osobe koje su psihičke labilne i nesigurne u sebe, često se dobro osjećaju u strogo strukturiranim zajednicama kao što su neke sekte, npr. Jehovini svjedoci. Osobama kojima manjka nutarnja sigurnost teško je živjeti u ozračju slobode i osobne odgovornosti, zato se takve osobe rado odlučuju za fundamentalističke vjerske sekte koje im onda služe kao obrambeni mehanizmi, koji ublažuju njihovu nutarnju tjeskobu, budući da ih oslobađaju odgovornosti slobodnog biranja. Naime u takvim, autoritarnim sektama za sve odlučuje veliki vođa, guru, lider, šef. Uistinu, nije lako biti slobodan, jer je sloboda zahtjevna. Erich Fromm je napisao knjigu *Bijeg od slobode* u kojoj je pokazao da čovjek hoće pobjeći od slobode; on hoće dar slobode što prije svaliti na druge.

I ovdje je najbolja prevencija. Mlade treba odgajati za slobodu kao vrednotu od koje ne mogu i ne trebaju bježati. Kršćanstvo je izrazita religija slobode. »Vi ste braćo na slobodu pozvani«, kaže Pavao (Gal 5,13).

Do nutarnje nesigurnosti može osoba doći na razne načine. S obzirom na autoritet, moguće je da osoba postane labilna i nesigurna zbog utjecaja jakog i strogog autoriteta, kao i zbog manjka pravog autoriteta u obitelji.

Pretjerani zahtjevi za apsolutnim pokoravanjem očinskom autoritetu, koji se provode okrutnim kažnjavanjem djece, najčešće uzrokuju teške

2 Jedan novinar *Sterna* koji je proučavao sljedbenike sekta *Hare Krišna* u Njemačkoj, zaključio je da nije mudrost Indije ono što privlači mlade ljude: »Ono što ih mami, jest pustolovina, izazov. Mami ih neka religiozna ludost, koja svu razumnost, prosvijećenost i naprednost svijeta svojih roditelja smatra glupošću« (Bischofberger, O., *Novi religiozni pokreti*, UPT, Đakovo 1986., str. 16.).

psihičke traume i emocionalne poteškoće od kojih mnogi čitav život pate (F. Kafka, *Pismo ocu*). S druge strane, manjak očeva autoriteta, što je znatno češći slučaj, često ima teške negativne posljedice: značaj takve djece je bez čvrstine i postojanosti, neodlučan, nesiguran ili hirovito zanesen. Moralno osjećanje takve djece je oskudno i često lišeno ljestvice vrednota, svedeno na kruti komforitet koji se usvaja rutinski, iz lagodnosti. »Ove osobe vrlo često razmišljaju o samoubojstvu kao jedinom mogućem izlazu iz svake, pa i najmanje teškoće, a katkad ga i izvršavaju« (11. Poro, 277.).

Kad dođu u takvo stanje, mladi su u velikoj opasnosti da postanu žrtve neke autoritarne sekte u kojoj njezin vođa praktično zamjenjuje samog Boga. Po slavnom učitelju Brahmanandi, ne postoji razlika između gurua i Boga. Mun je rekao svojim pristašama: »Ja sam vaš mozak«. »Jim Jones je svojom 'Sektom hrama' na zastrašujući način pokazao do čega dolazi kada religiozni vođa postane apsolutni autoritet. Još davno prije tragičnog kraja u Jonestownu, on je, navodno, bacio Bibliju na pod i proderao se: 'Previše ih je koji gledaju u nju umjesto u mene!'(...) Jedno nekadašnje Božje dijete izjavilo je pred sudom u New Yorku, da su mu sljedeće utuvili u glavu: 'Mi nismo pod zakonom, mi smo odgovorni samo pred svojim vođama, koji su za nas odgovorni pred Bogom'« (2. Bischofberger, 33.). Moderni vođe, gurui tvrde da imaju jednostavan odgovor na sva pitanja, i tako izlaze u susret postojećoj potrebi za jasnim i jednoznačnim vrednotama, u koje se mladi mogu pouzdati.

Kako pomoći mladima da ne postanu žrtve razorne moći beskrupuloznih autoriteta u vjerskim fundamentalističkim sektama? I ovdje je najbolji odgovor u prevenciji. U obitelji mora biti prisutan autoritet koji je istodobno zahtjevan i principijelan, ali također i pun ljubavi i razumijevanja, autoritet koji neće za sve sam odlučivati nego će svoju djecu odgajati za slobodu i tako razvijati u njima duh odgovornosti.

6.4. Na vrijeme otkriti zamku novih ideologija

U okviru pokreta *New Age*, govor o Bogu (teologija) pretvoren je u govor o božanstvenom čovjeku (teozofija). U temelju takvog stava prisutan je ezoterizam koji se može definirati kao »ulazak u sebe kroz gnozu, spoznaju, da bi se postiglo prosvjetljenje i individualno spasenje« (3. Fairvre, 14.).

Zastupnici ovog pokreta naučavaju da je čovjek zapravo bog, samo to ne zna. Prema njima čovjeku ne treba spasenje ni otkupljenje kako ga naviješta kršćanstvo, nego je čovjeku potrebno samo prosvjetljenje. »Prema antropozofima čovjek taj uvid o sebi ne dobiva na temelju vjerovanja, vjere nego baš na temelju znanja, koje je on za sebe i preko sebe stekao. To se znanje odnosi ne samo na fizički, nego i na duhovni svijet. Posebni

utjecaj na odgoj vrši antropozofsko učenje u javnim ustanovama Waldorfske pedagogije, kao i u cjelokupnoj medicini. Ezoterijska shvaćanja nadahnuta tajnim umijećima, magijom i selekcioniranim shvaćanjima budizma, hinduizma i kršćanstva što ih je prihvaćalo udruženje rosenkreuzera, ostaju osobito važan izvor antropozofije« (10. Kusić, 250.).

»Većina duhovnih pokreta Novog doba se nadahnjuje očito ezoterizmom i gnosticizmom, pokušavajući kroz njih pronaći univerzalni koncept spasenja i oslobođenja pojedinca i svijeta. Oni pokušavaju proniknuti u stara gnostička naučavanja unoseći u njih moderne spoznaje pomiješane sa starim simbolima, mitovima, religijama, pa i starom alkemijom, astrologijom i magijom. Također se hrane modernom mitologijom, znanstvenofantastičnim gledanjem na svijet, pop-kulturom, industrijom zabave i svim mogućim 'divljim znanostima'. Traga se za 'drevnom mudrošću' kako bi došli do 'savršenog znanja' koje su posjedovali stari mudraci, mistici, proroci, filozofi« (9. Jurčević, 8.). Koliko se god činile zavodljive, te ideje nemaju u sebi istinu koja spašava i zato je potrebno mladima pomoći da na vrijeme otkriju i odbace iluziju prisutnu u mnogim pokretima Novog doba.

Antropozofija znači znanje o čovjeku – samo preko čovjeka. Želi promaćiti čovjeka kao cjelinu, sveukupnu stvarnost.

6.5. Prihvatiti s ljubavlju one koji napuštaju sekte

Kad osoba izađe iz neke totalitarne sekte, treba je prihvatiti s ljubavlju i naučiti je kako opet živjeti u starom društvu. Potrebno je biti strpljiv i htjeti slušati izbjegavajući interpretaciju onoga što je osoba živjela u nekoj sekta. Nije dobro postaviti se kao novi vođa ili svemoćni guru, nego ohrabriti osobu da povjeruje kako je sposobna sama pametno razmišljati i odgovorno se ponašati.

Osobe koje napuste određenu sektu na početku osjećaju žalost i tjeskobu zbog gubitka topline i prijateljske prihvaćenosti koju su doživljavale u sekta. Takve se osobe često osjećaju poput ovisnika koji su prestali uzimati drogu. Osobe koje su duže vrijeme živjele u nekoj totalitarnoj sekta nastavit će, nakon što napuste sektu, na isti način razmišljati i ponašati se kao prije dok su živjele u krugu ljudi koje su sada ostavile. Prema njima treba imati puno strpljivosti, ali istodobno im pomagati da usvoje novi način razmišljanja i ponašanja, koji je drukčiji od onoga koji su u sekta usvojili.

Ukoliko su bivši sljedbenici neke sekte bili izloženi specijalnim tehnikama psihološkog uvjetovanja, kao što su psihičko nasilje i pranje mozga, u tom slučaju potrebna im je stručna psihološka pomoć, tzv. »deprogramiranje«. (Ukoliko novi sljedbenik neke sekte počne sumnjati ili čak kritizirati način života sekte, u različitim će varijacijama čuti otprilike slijedeće

rečenice: »Bez nas ne možeš svladati život; izgubit ćeš svoju dušu; život vani ne valja; bez nas ćeš počinuti samoubojstvo«. U potpunoj zajednici gasi se individualnost. U SAD specijalisti vrše »deprogramiranje« onih koji su istupili, jer su postali nesposobni za uobičajeni život u društvu.)

6.6. *Kakav stav imati prema onima koji su ušli u sektu?*

Na ovo pitanje nema čudesnog recepta, ali poznavanje nekih činjenica ipak može pomoći zabrinutim roditeljima.

1. Prije svega treba zadržati kontakt i odnos u duhu prihvaćanja i dijaloga. Nije dobro voditi duge teoretske rasprave, nego pokazati puno ljudske topline. Nerazboriti napadaji na dotičnu sektu najčešće probude u novom članu te sekte potrebu da brani svoj pristup toj sekti.

2. Nastojati shvatiti ono što drugi kaže, jer u sektu se ne ulazi bez nekih motiva. Često mladi upadaju u sektu jer su u njoj, možda po prvi put našli nekoga tko će ih strpljivo slušati.

3. Zatim treba prihvatiti drugoga takvog kakav on jest u novoj situaciji u kojoj se našao. To ne znači opravdati njegov postupak, nego jedino tako stječemo slobodu da mu smijemo i mognemo reći sve ono što je za njega pogibeljno u sekti u kojoj se nalazi.

4. Korisno je izmjenjivati komunikaciju religioznog iskustva i tako pokazati novom sljedbeniku sekte da je autentično iskustvo Boga moguće doživjeti i u našoj kršćanskoj vjeri.

6.7. *Uključivati se u manje bazične crkvene zajednice*

Tradicionalne župske zajednice trebale bi više pozornosti, razumijevanja i ljubavi svratiti onima koji su na rubu društva, rastavljenima i »ponovo oženjenima«. Trebalo bi u župi osnivati manje bazične crkvene zajednice s puno razumijevanja za osobno prihvaćanje svakog pojedinca. To bi trebale biti zajednice koje mole, karitativno djeluju, evangeliziraju, svjedoče svoju vjeru kao pravi misionari.

Treba naglašavati ljudima istinu kako ih Bog osobno ljubi, kako su oni kao pojedinci jedinstveni u Božjim očima, kako imaju svoju vlastitu povijest koja ide od rođenja do uskrsnuća prelazeći kroz smrt. »Posebna pažnja mora biti posvećena dimenziji iskustva, tj. osobnom otkrivanju Krista po molitvi i angažiranom životu(...) Zasebnu pažnju valja posvetiti službi iscjeljivanja po molitvama, pomirenju, bratstvu i pažnji prema drugima« (4. *Fenomen sekta*, 3.3).

Klasične modele liturgije i kulta treba, koliko je to moguće, prilagoditi kulturnoj sredini vjernika. Riječ Božju valja nanovo otkriti kao važan element u izgradnji zajednice. »Naviještanje ne smije biti teoretsko, intelektualističko i moralizatorsko, nego ono pretpostavlja svjedočenje navjestiteljeva života« (4. *Fenomen sekta*, 3.5).

Više mjesta treba dati laicima u Crkvi, oni bi mogli voditi mnoge administrativne poslove župe. Svećenici bi trebali biti »više kao braća, vođe, tješitelji, ljudi molitve. Suviše često postoji distanca između vjernika i biskupa, pa čak i između biskupa i njegovih svećenika, distanca koju valja nadvladati.« (4. *Fenomen sekti*, 3.6).

Zaključak

Na kraju ovog razmišljanja još jednom postavljamo pitanje: Kakav stav treba zauzeti prema onima koji su postali sljedbenici neke vjerske sekte? Odgovor je iznijansiran, ovisi o pojedinačnim slučajevima. Svakako da »ne možemo biti naivno miroljubivi« (4. *Fenomen sekti*, 4). Razlog je u tome što neke sekte mogu razoriti osobnost, uzrokovati rasulo obitelji i društva, razvodniti ili sasvim iskriviti Evandjelje Kristovo. U nekim zemljama preko sekti djeluju ideološke snage i gospodarsko-politički interesi potupno tuđi iskrenoj zauzetosti za čovječanstvo, služe se onim ljudskim u neljudske svrhe.

»Nužno je potrebno informirati vjernike, posebno mlade, upozoravati ih pa čak i angažirati profesionalnu pomoć za savjetovanje i osiguranje zakonske zaštite« (isto). Pokatkad bi i države trebale poduzeti radikalnije mjere kad su u pitanju sotonističke sekte koje izravno ugrožavaju pojedince i društvo.

Iako je mogućnost za dijalog sa sektama jedva ili nikako ostvariva, ipak ga se ne smijemo olako odreći. Naše pregovaračke pozicije za dijalog sa sektama su: poštivanje ljudske osobe i vjerske slobode, vjera u djelovanje Duha Svetoga, koji djeluje na nedokučiv način, kako bi se ispunio plan ljubavi Božje nad cijelim čovječanstvom i svakim pojedincem.

»Izazov sekti ili novih religioznih pokreta treba poticati našu vlastitu obnovu u korist veće pastoralne djelatnosti« (isto).

»Ovaj 'izazov' treba u nama i našim zajednicama također razvijati duh Kristov s obzirom na sekte tako da pokušamo shvatiti 'točku na kojoj one stoje' i, kad je moguće, da im se pridružimo u ljubavi Kristovoj« (isto).

Katolička crkva ne odbacuje ništa što je u nekršćanskim religijama istinito i sveto. Drugi vatikanski sabor tvrdi kako u nekršćanskim vjerskim predajama postoje »dobre i istinite stvari« (OT 16), »dragocjeni, religiozni i humani elementi« (GS 92), »kontemplativne predaje« (AG 18), »počela istine i milosti« (AG 9), »klice Riječi« (AG 11.15), »zrake istine što prosvjetljuje sve ljude« (NA 2).

Uvjeren sam da se i mi možemo složiti s Bartzom koji kaže: »Nerealno je ako se sljedbe ne uzmu ozbiljno, grijeh je zbijati s njima šale, ekumenski je razumjeti i poslušati njihov apel, a bratska je dužnost posvjedočiti im Evandjelje vjerom i ljubavlju« (1. Bartz, 183).

Narodna mudrost kaže da je bolje spriječiti nego liječiti. Kad je u pitanju tema o kojoj smo razmišljali, na ovom mjestu, veoma su prikladne riječi sv. Pavla koji u Poslanici Kološanima kaže: »Pazite da vas tko ne odvuče mudrovanjem i ispraznim zavaravanjem što se oslanja na predaju ljudsku, na 'počela svijeta', a ne na Krista« (Kol 2,8).

Literatura

1. Bartz, W., *Sekte danas*, KS, Zagreb 1984.
2. Bischofberger, O., *Novi religiozni pokreti*, UPT, Đakovo 1986.
3. Faivre, A., *Accès de l'esotérisme occidental*, Gallimard, Paris, 1986.
4. *Fenomen sekti*, KS, Dokumenti 82, Zagreb 1986.
5. Gascard, J.R., *Le nuove religioni giovanili*, Paoline, Milano 1986.
6. Gavran, I., »Mladi i novi religijski pokreti. Psihopedagoški čimbenici«, *Kateheza*, 16 (1994) 4.
7. Introvigne, M. – Ambrosio, G., *L'Europa delle nuove religioni*, ELLE DI CI, Torino 1993.
8. Jerotić, V., »Psihologija i religija«, Kecmanović D. (ur.) *Psihijatrija*, sv. I., Medicinska knjiga i Svjetlost, Beograd–Zagreb 1989.
9. Jurčević, M., »Pojava novih religioznih pokreta«, *Riječki teološki časopis*, 4 (1996) 1.
10. Kusić, A., »Demokratsko društvo, religiozni pluralizam i odgoj u vjeri«, *Kateheza*, 16 (1994) 4.
11. Poro, A., *Enciklopedija psihijatrije*, Nolit, Beograd 1990.
12. Roth, G., »Zur Psychopathologie der Sektenangehörigen«, *Die Krankenseelsorge* 11 (1957).

**THE FAMILY FACING THE CHALLENGE OF
RELIGIOUS SECTS**

Mijo NIKIĆ

Summary

In the first part of the article, the author presents a short historical account on the emergence of newer religious movements and sects, their basic aspects, the psycho–physical constitution of newer sect members, as well as the process of attracting new members.

*In the second part of the article the reasons for the spread of religious movements and sects are concisely stipulated in accordance with the Church document, *The Phenomena of Sects*. Towards the end the author suggests some concrete steps and gives advise to worried parents on what stance to take with children who are entering or leaving sects.*